

Irano-Islamic Research in Politics, Vol.3, No4, 151-184.

Press coverage of the competition between the two fundamentalist and reformist discourses in the presidential elections from 1997 to 2021¹

Mehdi Shahrabi²

Ali Ashraf Nazari³

Seyed Mostafa Abtahi⁴

Abstract

Since the victory of the Islamic Revolution in 1979, the governance structure of the Islamic Republic of Iran has facilitated political competition and participation among various societal groups. Political competition can be understood as a dynamic phenomenon with multiple functions; under the condition that it operates within a defined legal framework, it can contribute to enhancing internal security and political stability by distributing power across individuals and groups. However, when political competition is not anchored in legal norms and procedures, it can provide fertile ground for the emergence of tension, instability, and political violence. Political participation is a key element of democracy within the context of political competition. Moreover, diverse models of political participation have the potential to transform political competition into a space where public opinion is recognized as the central arbiter, supplanting violent conflict and disputes. Institutionalizing such participation not only strengthens political development but also improves the political efficiency of the system. The presidential election, held every four years, is the most significant political event in Iran. It can be argued that these elections have a direct and

¹. Received: 18/12/2024; Accepted: 17/01/2025; Printed: 20/01/2025

² . 1Ph.D Student Political Science, Department of Law, Theology and Political Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. shahrabi.dr@gmail.com

³ . Associate Professor, Department of Law and Political Science, Tehran University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) aashraf@ut.ac.ir

⁴ . 3Assistant Professor, Department of Law, Theology and Political Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. m-abtahi@srbiau.ac.ir

indirect impact on nearly all aspects of Iranian life, including the social, cultural, economic, welfare, and political spheres. On one hand, the active participation of citizens in these elections enhances their role in the governance of society; on the other hand, it transfers the power of political management to representatives from the various political factions who have contested for the presidency. Elections are a fundamental pillar of democratic governments, providing an avenue for increased competition and greater citizen participation in shaping their political future. Consequently, electoral campaigns and political propaganda, particularly those disseminated through the media, are crucial elements within any political system.

Given the central importance of this event to the management of the country, citizens' demand for awareness and information surrounding it is to be expected. In practice, the two dominant political currents—principlist (conservative) and reformist—tend to be the most visible during election periods, especially in the media, as they vie to influence public opinion. This study aims to explore how the discourses of these two factions were reflected in the press during the presidential elections from 1997 to 2021 (1376 to 1400 in the Iranian calendar). The primary research question of this article is: How was the discourse of the principlist and reformist currents reflected in the press during these presidential elections?

The findings of the study reveal that the discourses governing the media of the principlist and reformist currents are not only distinct but are also rooted in different perspectives on political participation. These two factions, competing on political, economic, and other domestic and international fronts, have reflected their ideologies in the media outlets associated with them. The reformist discourse, which emphasizes civil society and freedom, advocates for modernism, whereas the principlist discourse, which focuses on justice and the Islamic state, champions traditionalism.

The dominant discourse in the principlist media, anchored in the concept of Velayat-e-Faqih (the guardianship of the Islamic jurist), is characterized by the following elements:

Legitimacy is viewed as top-down, with authority emanating from religious leadership.

The people's vote is seen not as decisive but rather as a form of endorsement of the established political trajectory.

Approbation (approval) is deemed necessary for political actions.

There is a greater emphasis on the Islamism of the system as opposed to its republican nature.

Political participation is encouraged in a mass, mobilized, and passive form. Participation is typically limited to voting and attending government-requested meetings.

Engagement is primarily structured within specific groups, such as religious bodies and mobilized supporters.

In contrast, the dominant signifier of the reformist discourse is centered on the concept of "the people." This discourse is marked by the following indicators:

Legitimacy is considered bottom-up, with government authority deriving from the will of the people.

Reformists believe that government formation should be based significantly on the will and votes of the people, and they consider these votes to be of paramount importance.

They place less emphasis on approbative supervision than do the conservative media.

The republican nature of the system is emphasized over its Islamic character. They stress the significance of voluntary, spontaneous, and active participation.

Political participation is seen in a broader context, encompassing voting, establishing associations, engaging in the press, and participating in trade union activities as vital for determining one's political future.

Reformists are inclined toward participation in political parties, popular organizations, and trade unions.

This study demonstrates how media discourses surrounding political participation in Iran diverge according to the ideological inclinations of the principlist and reformist factions, revealing differing visions of democracy, legitimacy, and citizen engagement within the political system.

Keywords: Media, Fundamentalist, Reformist, Discourse Analysis, Presidential Elections

سیاست پژوهی اسلامی ایرانی، سال سوم، شماره چهارم (پیاپی دوازدهم) زمستان ۱۴۰۳، ۱۵۱-۱۸۴.

بازتاب مطبوعاتی رقابت دو گفتمان اصولگرا و اصلاح طلب در انتخابات ریاست جمهوری از سال ۱۳۷۶ تا ۱۴۰۰

مهدی شهریاری^۲
علی اشرف نظری^۳
سید مصطفی ابطی^۴
چکیده

این تحقیق با هدف شناخت چگونگی بازتاب انتخابات ریاست جمهوری ایران در روزنامه‌های منتسب به دو جناح اصولگرا و اصلاح طلب انجام شده است. قلمرو زمانی پژوهش حاضر دو هفته قبل و یک هفته بعد از انتخابات ریاست جمهوری ایران از سال ۱۳۷۶ تا ۱۴۰۰ است. سؤال اصلی مقاله این است که گفتمان حاکم بر دو جریان اصولگرا و اصلاح طلب در انتخابات ریاست جمهوری چگونه در مطبوعات نمود داشته است؟ این پژوهش فرضیه آزمون نیست. نمونه‌گیری آماری از این جامعه بر اساس انتخاب گزاره‌هایی است که هم‌راستا با هدف و سؤال‌های تحقیق هستند و در متون این روزنامه‌ها شناسایی و مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. شیوه نمونه‌گیری تحقیق، نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند است. روش تحقیق، تحلیل محتوا بر مبنای نظریه تحلیل گفتمان انتقادی نورمن فرکلاف و مبتنی بر دو بخش تحلیل بینامتنی و بیناگفتمانی است. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس الگوی عملیاتی پنج سطحی موسوم به پدام است. این مطالعه نشان داد رسانه‌های اصولگرا با دال اصلی ولایت فقیه، قائل به نصب و مشروعیت از بالا به پایین هستند. بر تقویت اسلام‌گرایی در مقایسه با جمهوریت تأکید بیشتری می‌کنند و به ضرورت نظارت استصوابی اعتقاد دارند و مشارکت سیاسی را به شکل بسیج‌گرا تقویت و تشویق می‌کنند. از آن طرف، دال اصلی رسانه‌های اصلاح طلب حول نشانه اصلی مردم شکل می‌گیرد و مشروعیت دولت را از پایین به بالا در نظر می‌گیرند. بر اهمیت جمهوریت تأکید می‌کنند و کمتر به نظارت استصوابی اعتقاد دارند و مشارکت سیاسی را در رأی‌دادن در انتخابات تا تأسیس انجمن‌ها و فعالیت در مطبوعات و فعالیت‌های صنفی تشویق و تقویت می‌کنند.

واژگان کلیدی: رسانه، اصولگرا، اصلاح طلب، تحلیل گفتمان، انتخابات ریاست جمهوری.

۱. تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۹/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۲۸؛ تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۱۱/۱
۲. دانشجوی دکتری رشته علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. shahrabi.dr@gmail.com
۳. دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) aashraf@ut.ac.ir
۴. استادیار گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. m-abtahi@srbiau.ac.ir

مقدمه

از آغاز پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، ساختار حاکمیتی جمهوری اسلامی، زمینه را برای رقابت و مشارکت سیاسی بین گروه‌های مختلف در جامعه فراهم کرد. رقابت سیاسی را باید پدیده‌ای با کارکردهای متفاوت تعریف کرد که با رعایت شرط اساسی در چارچوب بودن، می‌تواند به واسطه توزیع قدرت میان افراد و گروه‌ها، منجر به تقویت امنیت داخلی و ثبات سیاسی شود. باین‌حال، اگر رقابت سیاسی بر پایه الگوها و رویه‌های قانونمند نباشد، در آن شرایط زمینه شکل‌گیری تنش، بی‌ثباتی و خشونت سیاسی فراهم می‌شود. مشارکت سیاسی به‌منزله یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های مردم‌سالاری در عرصه رقابت سیاسی است. از طرفی عرصه‌های متنوع مشارکت سیاسی بر پایه الگوی مطلوب مشارکت سیاسی، می‌تواند رقابت‌های سیاسی را به جای درگیری‌ها و منازعات خشونت‌آمیز، به عرصه‌ای برای پذیرش رأی و نظر مردم به‌منزله داوران اصلی در عرصه رقابت سیاسی تبدیل کند. البته نهادینه‌شدن این امر به توسعه سیاسی و ارتقای کارآمدی سیاسی نظام نیز یاری می‌رساند. مهم‌ترین رویداد سیاسی ایران که هر چهار سال یک بار رخ می‌دهد، انتخابات ریاست‌جمهوری است. می‌توان مدعی شد که انتخابات ریاست‌جمهوری تقریباً زندگی تمام ایرانیان را به صورت مستقیم و غیرمستقیم در ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، رفاهی و سیاسی تحت تأثیر قرار می‌دهد. حضور مردم در این انتخابات از یک سو باعث افزایش مشارکت شهروندان در اداره جامعه می‌شود و از طرف دیگر توان مدیریت کشور را به نماینده طیف‌های سیاسی جامعه که با یکدیگر رقابت کرده‌اند، منتقل می‌کند. از آنجا که انتخابات، یکی از پایه‌های حکومت‌های مبتنی بر نظام دموکراسی است که شرایط مناسبی را برای افزایش رقابت و مشارکت مردم برای تعیین سرنوشت خودشان ایجاد می‌کند، در نتیجه، مبارزات سیاسی انتخاباتی و تبلیغات سیاسی مبتنی بر آن که به‌خصوص در مطبوعات نمود می‌یابد نیز از عناصر ضروری در یک نظام سیاسی محسوب می‌شود.

اهمیت ویژه این رویداد در مدیریت کشور، انتظار شهروندان برای کسب آگاهی در این رابطه را به اوج می‌رساند. از طرفی چون به‌طور معمول حضور دو جریان سیاسی اصلی کشور در انتخابات برجسته‌تر است، لاجرم نمود بیشتری در مطبوعات به منظور تأثیر در روند افکار عمومی خواهند داشت. مسئله این تحقیق شناخت چگونگی بازتاب گفتمان دو جریان اصولگرایی و اصلاح‌طلبی در مطبوعات ایام انتخابات ریاست‌جمهوری حد فاصل ۱۳۷۶ تا ۱۴۰۰ است. درواقع پرسش اصلی مقاله این است که گفتمان حاکم بر دو جریان اصولگرا و اصلاح‌طلب در انتخابات ریاست‌جمهوری چگونه در مطبوعات نمود داشته است؟

پیشینه تحقیق

روزیبانی و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی تحت عنوان «تحلیل محتوای خشونت رسانه‌ای؛ مطالعه موردی خشونت مطبوعاتی در انتخابات ریاست‌جمهوری ایران» انجام داده‌اند. هدف از پژوهش حاضر، تحلیل محتوای خشونت مطبوعاتی در دوازدهمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری ایران (سال ۱۳۹۶) است. جامعه آماری این پژوهش، روزنامه‌های ایران، شرق، کیهان و وطن امروز و نمونه آماری مطالب حاوی خشونت در این روزنامه‌هاست. در این پژوهش از روش تحلیل محتوای کمی و نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. ابزار اندازه‌گیری، مشاهده و مطالعه مطالب، نحوه اجرا کدبندی موارد مرتبط با خشونت و واحد تحلیل «کلمه» و «جمله» بوده است. یافته‌های پژوهش نشان داد در ایام برگزاری انتخابات، روزنامه‌های مورد نظر در چهار بُعد مخاطبان، موضوع، نوع اتهام و شکل انتشار خشونت از یکدیگر متمایز بوده‌اند.

باقری و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی تحت عنوان «بازتاب انتخابات دوازدهمین دوره ریاست‌جمهوری ایران در مطبوعات (تحلیل محتوای دو روزنامه کیهان و شرق در فاصله ۱۵ اردیبهشت تا ۲۹ اردیبهشت ۱۳۹۶)» با هدف شناخت چگونگی بازتاب انتخابات دوازدهمین دوره ریاست‌جمهوری ایران انجام داده‌اند. قلمرو زمانی پژوهش حاضر دو هفته منتهی به کارزار

انتخاباتی دوازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری بوده و واحدهای تحقیق با تکیه بر نظریه برجسته سازی و استفاده و نیازمندی و با روش تحلیل محتوا مورد بررسی قرار گرفته اند. نمونه گیری به روش هدفمند و با استفاده از تکنیک نمونه گیری روزهای متوالی انجام شد که حاصل آن ۶۱۴ مطلب انتخاباتی بود. روزنامه شرق، طرفدار روحانی و روزنامه کیهان طرفدار رئیسی بود. یافته های این پژوهش حاکی از آن است که در هر دو روزنامه سبک غالب ارائه مطالب «خبر» بوده است. پس از آن روزنامه کیهان به ارائه مطالب در قالب «گزارش» و روزنامه شرق در قالب «یادداشت» پرداخته است. هر دو روزنامه به صورت مستقیم به حمایت از کاندیدای مدنظر خود پرداخته اند و گفتمان های حاکم بر جریان سیاسی طرفدار این دو کاندیدا را تبلیغ کرده اند.

محمدرضا حسینی (۱۳۹۵) در مقاله «رقابت سیاسی و راهبرد جمهوری اسلامی ایران در ترسیم وضعیت مطلوب» بر این اعتقاد است که رقابت سیاسی با توجه به عدم فعالیت گروه های با سلیقه متفاوت از حکومت کمتر در جمهوری اسلامی ایران قابل رؤیت است.

میرزایی و ربانی خوراسگانی (۱۳۹۴) پژوهشی تحت عنوان «تحلیل تقابل گفتمانی اصولگرایی و اصلاح طلبی در دهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری» با هدف بررسی تقابل گفتمان های اصولگرایی و اصلاح طلبی انجام داده اند. در این تحقیق از چارچوب نظری لاکلاو و موف همراه با عناصر و مفاهیمی از نظریه فرکلاف و از تحلیل گفتمان به عنوان روش تحقیق بهره برده شد. ضمن بیان زمینه های بروز و ظهور این دو گفتمان در فضای گفتمانی انقلاب اسلامی، برای تحلیل تقابل گفتمان ها، متون مطبوعاتی وابسته به یک نماینده اصولگرایان و دو نماینده اصلاحات به طور جداگانه از طریق تحلیل متنی بررسی شد. تحلیل متون نشان داد احمدی نژاد به عنوان نماینده اصولگرایان تغییرات چشمگیری را در مفصل بندی سیاسی خویش صورت داده بود. در مرکز مفصل بندی او «ملت» به عنوان نقطه کانونی نشسته بود. «مدیریت صالح در دو فرم مدیریت مردمی و مدیریت جهان»، «دولت اسلامی»، «عدالت اجتماعی» و «دیپلماسی شالوده شکن

عدم تعهد» گفتمان وی را تشکیل می‌دادند. مفصل‌بندی گفتمانی موسوی با دال‌های «آزادی»، «جامعه مدنی»، «قانون»، «تشنج‌زدایی»، «صداقت یا شفافیت» حول دال مرکزی «مردم» تشکیل شده بود. مفصل‌بندی سیاسی کروی نیز آرایشی شبیه گفتمان موسوی داشت با این تفاوت که نشانه «حقوق شهروندی» در گفتمان کروی اضافه شده بود. نتیجه تحقیق نشان داد مفصل‌بندی سیاسی موسوی و کروی تجدیدگرایی را در گفتمان خود منعکس کرده بود. در این دوره از رقابت‌ها، گفتمان اصولگرایی توانایی منحصربه‌فردی را از خود در قطبی‌کردن جامعه به نمایش گذاشت که در نهایت همراه با تازه‌سازی ارکان مفصل‌بندی گفتمانش، توانست هژمونیک شود. تحلیل متون نشان داد گفتمان اصلاحات در انتخابات دهم دچار تصلب معنایی و شکلی است؛ به این معنا که در این دوره مفصل‌بندی پیشین خود را تکرار کرده بود.

خواجeh سروی (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «بررسی چارچوبی برای تحلیل رقابت و ثبات سیاسی با نگاهی به تجربه جمهوری اسلامی ایران» به موضوع انتخابات پرداخت. نتایج نشان داد که رقابت سیاسی از موضوعات پذیرفته‌شده در نظام جمهوری اسلامی است. ثبات سیاسی نیز ذهن مشغولی عمده کسانی است که به تداوم حیات نظام سیاسی علاقه‌مندند. این مقاله در پی آن است که برای تحلیل پیوند دو مؤلفه رقابت سیاسی و ثبات سیاسی، چارچوبی ارائه دهد که در پرتو آن بتوان تأثیر ثبات سیاسی را بر رقابت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران سنجید. برای این منظور لازم است مفاهیم مهمی همچون رقابت و ثبات سیاسی تحلیل و بررسی شود و بر اساس آن ساختار نظری‌ای استوار شود که از قابلیت لازم برای تغییر رفتارهای سیاسی و در ادامه ارائه تجویز برای سیاست‌های آتی برخوردار باشد.

خواجeh سروی (۱۳۸۲) در کتاب «رقابت سیاسی و ثبات سیاسی در جمهوری اسلامی ایران» جناح‌های سیاسی را در سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۸۰ مورد بررسی قرار داده است.

دلآوری (۱۳۷۸) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی ریشه‌های خشونت و بی‌ثباتی سیاسی در ایران» رقابت سیاسی را در چهار سطح تقسیم‌بندی و تفکیک می‌کند: نخست رقابت میان دولت با گروه‌های سیاسی رقیب یا مخالف که در بیرون از هیئت حاکمه قرار دارند. دوم رقابت میان جناح‌های مختلف هیئت حاکمه و گاه بین نهادها و سازمان‌های گوناگون دولتی. سوم رقابت میان خود گروه‌های مختلف سیاسی مخالف و چهارم رقابت در درون هر یک از گروه‌های مخالف.

روش تحقیق

روش پژوهش این تحقیق تحلیل محتواست با رویکردی در تحلیل گفتمان که علاوه بر تحلیل متن، بتواند کردارهای قدرت و ایدئولوژی نهفته در آن را نیز شناسایی کند و ابزارهای تحلیل آنها را به دست دهد. تحلیل گفتمان انتقادی نورمن فرکلاف این توانایی را دارد که سه ویژگی ذکرشده را محقق کند و ابعاد گوناگون گفتمان را در متن مورد شناسایی و تحلیل قرار دهد. روش‌شناسی به کار گرفته‌شده از دو بخش تحلیل بینامتنی و تحلیل بیناگفتمانی تشکیل می‌شود.

محتوای لازم در این تحقیق، متون سیاسی موجود در روزنامه‌ها و رسانه‌های دو جریان اصولگرا و اصلاح‌طلب در بازه زمانی سال‌های ۱۳۷۶ و ۱۳۹۶ است. با توجه به اینکه تأکید اساسی این پژوهش در باب رقابت و مشارکت سیاسی در مورد انتخابات ریاست‌جمهوری است، بنابراین با لحاظ کردن شور انتخاباتی و داغ‌بودن تنور انتخابات در هفته‌های نزدیک به زمان رأی‌گیری، روزنامه‌ها و رسانه‌های از دو هفته قبل و یک هفته بعد از انتخابات مورد مطالعه و تحلیل قرار گرفته‌اند. نمونه‌گیری آماری از این جامعه که معمولاً در کلیه متون مورد بررسی با روش تحلیل گفتمان انجام می‌گیرد، بر اساس انتخاب گزاره‌هایی صورت گرفته است که هم‌راستا با هدف و سؤال‌های تحقیق هستند و در متون این روزنامه‌ها کاملاً شناسایی و مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. چگونگی انتخاب متون و شیوه نمونه‌گیری تحقیق، نمونه‌گیری

غیرتصادفی هدفمند^۱ است. در بررسی متون از روش مقایسه نیز استفاده شده است. ضمن آنکه مضامین و محورهای اصلی تبلیغاتی هر کاندیدا و گفتمان بر اساس میزان تکرار آنها، تأکید صریح نامزدها و طرفداران‌شان و شعارهای اصلی هر نامزد استخراج شده و برای تشخیص دال اصلی نیز چند معیار در نظر گرفته شد. نکته مهم این است که در تشخیص دال اصلی، معیار باید گفتمانی باشد.

روش تجزیه تحلیل داده‌ها بر اساس تحلیل گفتمان پدام است که مبتنی بر پنج سطح ذیل است:

الف. سطح سطح (برداشت از اصل متن)

ب. عمق سطح (جهت‌گیری و گرایش متن)

ج. سطح عمق (تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن)

د. عمق عمق (عمیق)

ه. مرحله عمیق‌تر.

رسانه‌های مورد بررسی در انتخابات ریاست‌جمهوری ۱۳۷۶ و ۱۳۸۰

جدول ۱: روزنامه‌های بررسی‌شده در دوره اصلاحات (۱۳۷۶ و ۱۳۸۰)

سال	نهاد عمومی موافق دولت	نهاد برآمده از گفتمان دولت
سال ۱۳۷۶	سلام و همشهری	جامعه
سال ۱۳۸۰	آفتاب یزد	نوروز

تحلیل گفتمان روزنامه‌های اصلاحات

جدول ۲: گفتمان اصلاحات

توصیف نظم گفتمانی	«جامعه مدنی» و «اصلاحات» و توسعه سیاسی
گفتمان‌های موجود	اصولگرایی و اصلاحات
گفتمان هژمونیک	اصولگرایی
دال اصلی	مردم و توسعه سیاسی
دال‌های فرعی	اصلاحات، قانون، جامعه مدنی و توسعه سیاسی
اسطوره‌سازی	نفی مسئله کاریزمای رهبری
چگونگی تکوین گفتمان	مشارکت سیاسی
غیریت‌سازی	سلطه بنیادگرایی
گفتمان‌های طردشده	گفتمان اصولگرایی رادیکال
چگونگی هژمونیک شدن گفتمان	انتخابات
اعتبار	تبلیغات وسیع در ارائه چهره مدرن در رقابت و توسعه سیاسی
دسترسی	روزنامه‌های اصلاح طلب
عواملان سیاسی	روزنامه‌های اصلاح طلب و دانشجویان اصلاح طلب
برجسته‌سازی	مردم، بنیادگرایی، توسعه نیافتگی، مسئله مشارکت زنان، خرد
طرد	گفتمان اصولگرایی و بنیادگرایی
عنصر هژمونیک ساز گفتمان	ارعاب از بنیادگرایی

تحلیل گفتمان ادبیات رسانه‌ای روزنامه‌های اصلاحات در سال ۱۳۷۶

۷۶/۲/۲۷ روزنامه جامعه
تجربه هفتمین دوره ریاست‌جمهوری بار دیگر اثبات کرد که توجه به قانون‌گرایی همچنان یکی از نیازهای درونی جامعه ماست. یکی از دلایل عمده اقبال مردم را به سوی جناب آقای خاتمی در انتخابات باید در طرح شعار قانون‌گرایی از طرف ایشان دانست. طبیعی است که با انتخاب جناب آقای خاتمی به ریاست‌جمهوری مردم انتظار دارند که ایشان تمام هم و غمشان را در جهت حاکمیت قانون به کار بندند. حاکمیت قانون نیاز امروز و فردای جامعه ماست و معلوم نیست فرصتی که امروز وجود دارد فردا هم وجود داشته باشد. از این رو همه مردم مؤمن و انقلابی ما انتظار دارند که در جهت حاکمیت قانون شاهد همدلی، همراهی و هماهنگی سه قوه باشند و در این میان مسئولیت ریاست‌جمهوری به دلیل وظیفه قانونی و وعده‌هایی که به مردم داده بیشتر است... .
۷۶/۲/۳۱ روزنامه سلام
«... افشاری از جامعه که در اصل افرادی بی‌تفاوت سیاسی یا مخالف بودند نیز به تصور خود به دلیل عدم تمایل حاکمیت با روی کار آمدن آقای خاتمی به نفع ایشان به صحنه آمده‌اند. شواهد و گزارش‌های متواتر مبنی بر تبلیغات و حمایت آنها از آقای خاتمی ارائه شده است...».
۷۶/۳/۳ روزنامه همشهری
روزنامه همشهری به نقل از ناطق‌نوری رئیس مجلس وقت و رقیب محمد خاتمی درخصوص مشارکت سیاسی مردم نوشت: این انتخابات تفاوت زیادی با انتخابات گذشته با گذشت قریب به ۲۰ سال از پیروزی انقلاب داشت. یکی از ویژگی‌های آن حضور گسترده ملت بود. یک انتخابات کاملاً جدی و توأم با نشاط در سایه سلامت و امنیت کم‌نظیر و بلکه بی‌نظیر. در روز انتخابات با هر کجای کشور تماس گرفتم یا مراکزی که ارتباط این انتخابات بود، با وجود جوسازی‌هایی که برخی افراد آگاه و ناآگاه می‌کردند و در داخل هم بعضی ناآگاهان آب بر آسیاب آنها

می‌ریختند که جو انتخابات جو سالمی نخواهد بود یا انتخابات صوری خواهد بود که رهبری وارد شدند و این توطئه را خنثی کردند و فرمودند مگر کسی جرئت به خود می‌دهد که در آرای مردم دست ببرد و خود ایشان نظارت و اشراف کامل را داشتند. یک انتخابات سالم توأم با امنیت و آرامش و شادابی مردم‌مان که تحلیلگرهای غربی را هم غافلگیر کرد. انصافاً این عزت و آبروی بود که در این مقطع از تاریخ کشورمان آفریده شد.

۷۶/۳/۳۱ روزنامه جامعه

«دیدگاه آزادی که شکل متعالی آن در توسعه سیاسی تبلور می‌یابد محور هر نوع توسعه دیگری اعم از توسعه اقتصادی و... باشد... در جامعه‌ای که شناخت عمیقی از آزادی وجود ندارد اما نیاز به آن عمیقاً احساس می‌شود، طبیعی است که مطالبه آزادی هم در قالب مشارکت انفعالی صورت می‌گیرد نه فعال (مشارکت انفعالی زمانی است که مردم مادامی که حکومت از آنها می‌خواهد و به آنها فرصت می‌دهد به میدان می‌آیند و هر وقت حکومت نخواست مشارکت هم افول می‌کند) و این یکی از ریشه‌های بنیادین مشکل ما است».

تحلیل بیناگفتمانی: در ۷۶/۲/۲۷ روزنامه جامعه با ترکیب «اقبال مردم را به سوی جناب آقای خاتمی»، با تأکید بر آنچه گوینده در مورد ویژگی‌های ملت ایران گفته است، به صحت این ویژگی‌ها نیز اشاره دارد. عبارت «حاکمیت قانون» نیز ضمن بیان یقین بیان و اعتقاد گوینده، به دلیل استفاده از ضمیر و فعل سوم شخص، تأثیرگذاری در ارائه تصویر مطلوب گوینده بر مخاطب دارد. درخصوص گزارش ۷۶/۲/۳۱ روزنامه سلام می‌توان گفت که ترکیب «بی‌تفاوت سیاسی یا مخالف» که آمده است، دال بر محبوبیت خاتمی به عنوان نیروی اصلاحگر است که توانسته حتی مردمی که تمایلی را به حاکمیت ندارند، به سمت خود بکشاند. همچنین در ۷۶/۳/۳ روزنامه همشهری استفاده از «انتخابات سالم» از جانب ناطق‌نوری که رقیب انتخاباتی خاتمی بود، دلیلی برای پذیرش شکست از جانب رقیب خاتمی است. درخصوص ۷۶/۳/۳۱ روزنامه جامعه که پس از انتخابات اقدام به تهیه گزارش کرده، می‌توان گفت «توسعه» در ادبیات خاتمی در مقابل مشارکت انفعالی قرار

گرفته است که می‌توان این‌گونه تحلیل کرد که مشارکت سیاسی مردم کاملاً فعال بوده است.

تحلیل بینامتنی: مفصل‌بندی توسعه و مشارکت سیاسی در این متون نشان می‌دهد که لحن خاتمی و مطبوعاتی که در حوزه نگرش او اقدام به نشر گزارش و مقالات می‌کنند، برای مشارکت سیاسی مردم با دیگر رؤسای جمهور متفاوت است و درواقع خاتمی روندسازی در درونی‌کردن مفهوم توسعه سیاسی در جامعه را هدف قرار داده است. این فرایند از یک سو مقادیر خاصی از مفاهیم مشابه را دربر می‌گیرد که متن به مفصل‌بندی توسعه در جامعه‌ای که ساخت قدرت در اولویت است، نسبت می‌دهد و از طرف دیگر نشانه هویت خاصی است که متن می‌خواهد برای مخاطبان خود بسازد.

تحلیل گفتمان ادبیات رسانه‌ای روزنامه‌های اصلاحات در سال ۱۳۷۶

روزنامه نوروز ۸۰/۳/۲
«پیامدها و ثمرات مثبت سیاست تنش‌زدایی دولت، به مرور زمان درستی و ارزش آن را بیشتر نشان می‌دهد. سیاست خارجی هر کشوری درواقع مجموعه‌ای از روش‌ها، ابزارها و اقدامات برای تنظیم روابط و مناسبات با دیگر کشورها و با هدف پیشبرد اهداف کوتاه‌مدت و بلندمدتی است که برای توسعه همه‌جانبه طراحی و تدوین می‌شود... . سیاست تنش‌زدایی آقای خاتمی که در آغاز و در اولویت‌ها ابعادی منطقه‌ای داشت، با طرح گفت‌وگوی تمدن‌ها جنبه‌ای فرامنطقه‌ای و جهانی پیدا کرد. باور جدی و عمیق آقای خاتمی به این سیاست و ملزم‌ساختن دولت به پیگیری آن، رویکرد کشورهای منطقه را در نوع نگاه و رابطه با ایران به سرعت دگرگون کرد و بهبود و گسترش رابطه عربستان و کویت نشان داد که این سیاست با پاسخ مثبت کشورهای منطقه روبه‌رو شده است. کاهش هزینه‌های نظامی، بهره‌مند از امکانات و توانمندی‌های اقتصادی یکدیگر، احساس آرامش و امنیت بیشتر و نزدیک شدن به حس وحدت و همبستگی دینی ازجمله ثمرات مثبتی بود که سیاست مذکور در پی داشت...».
روزنامه نوروز ۸۰/۳/۴

«... بنیاد جامعه مدرن بر اساس تقویت و حضور نهادهای مدنی در شکل‌دهی به سیاست‌های جامعه و نظارت بر امور است، چه بسا بسیاری از مشکلات امروز جامعه ما نیز ناشی از ضعف همین نهاد باشد به همین دلیل تقویت آنها در دستور کار اصلاح‌طلبان و دولت آقای خاتمی بوده است و از وزرای خود نیز تعهد گرفته‌اند که هر کدام در تقویت این نهادها کوشا باشند...».

تحلیل بیناگفتمانی: ترکیب «گفت‌وگوی تمدن‌ها» در متن روزنامه نوروز ۸۰/۳/۲ دال مرکزی این گزارش است که خاتمی با این گفتمان معرفی می‌شود؛ گفتمانی که موجب تغییر مثبت در سیاست داخلی و مشارکت فعال مردم و موفقیت در سیاست خارجی شده است. در ۸۰/۳/۴ روزنامه نوروز، «جامعه مدرن» نوعی ترکیب اعتباری است که نگرش خاتمی را نسبت به مشارکت سیاسی مردم ارتقا می‌بخشد و خواستار نگرستن مدرن به گزاره انتخابات شده است. در ادامه متن، افعال و ضمائر سوم شخص به طور گسترده توسط نویسندگان مختلف بر همین اساس استفاده شده است تا از یک طرف اصلاحات، خاتمی و مردمی که آزادی و مشارکت سیاسی برای آنها اهمیت دارند، هماهنگ و بدون «من گوینده» که در این متون خاتمی است در نظر گرفته شوند و از طرف دیگر تمایل مردم برای مشارکت سیاسی با توجه به اینکه خاتمی آنها را دعوت به مشارکت برای تشکیل جامعه مدرن کرده است، به تصویر کشیده شود.

تحلیل بینامتنی: مفصل‌بندی توسعه سیاسی در این متون نشان می‌دهد که لحن خاتمی برای مشارکت سیاسی مردم با دیگر رؤسای جمهور متفاوت است و درواقع خاتمی روندسازی در درونی کردن مفهوم توسعه سیاسی در جامعه را هدف قرار داده است. این فرایند از یک سو مقادیر خاصی از مفاهیم مشابه را دربر می‌گیرد که متن به مفصل‌بندی توسعه در جامعه‌ای که ساخت قدرت در اولویت است، نسبت می‌دهد و از طرف دیگر نشانه هویت خاصی است که متن می‌خواهد برای مخاطبان خود بسازد. متن در قالب گزاره‌های ارزشیابی با نسبت‌دادن ویژگی‌های مثبت به مفهومی خاص، در اینجا جملاتی همچون «تفکیک مقولات مختلف توسعه فرهنگی،

اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و اخلاقی» یا تأکید بر جامعه مدنی و مشارکت در جامعه مدرن، احساس خوشایندی را در مخاطب ایجاد می‌کند که منجر به ایجاد احساس مثبت مخاطب نسبت به سخنران و همراهی وی می‌شود. درواقع آنچه از این سرمقالات و یادداشت‌های روزنامه‌های دیگر اصلاحات به دست می‌آید، این است که اصلاح‌طلبان خواستار تمرکز بر توسعه سیاسی و به موازات آن بالابردن قدرت مردم در مشارکت سیاسی بودند. یکی از مبانی اصلی مورد بحث خالقان گفتمان اصلاح‌طلبی، نقش مشارکت مردم در امور سیاسی و مشروعیت آنها برای حکومت اسلامی بود. در این گفتمان مفهوم مشارکت سیاسی این است که مردم نقش مستقیمی در امور عمومی جامعه، سیاست، دولت و مدیریت سیستم سیاسی داشته باشند. درواقع اصلاحات با توجه به گفتمان به‌وجودآورده خود می‌خواست دال مرکزی‌اش را که مردم و توسعه سیاسی بودند، حتی در سیاست خارجی نیز مطرح کند تا هویت و مشروعیت خود را از مشارکت سیاسی مردم معرفی کند. در این بین، چه در سیاست داخلی و چه خارجی، سعی در تمرکز بر تنش‌زدایی و گفت‌وگو را داشت. بررسی مقالات این دوره نشان داد که مفهوم مشارکت در پی استقرار آزادی، مفهومی کلیدی است که توسط سردبیر روزنامه‌های دوره اصلاحات ذکر شده است. البته در این بین رقابت سیاسی را می‌توان در برخی از سرمقالات مانند سرمقاله آفتاب یزد ۸۰/۳/۲۱ دید که به غیریت‌سازی می‌پردازد و درصدد طرد گفتمان اصولگرایی است.

رسانه‌های مورد بررسی در انتخابات ریاست‌جمهوری ۱۳۸۴ و ۱۳۸۸

نهاد برآمده از گفتمان دولت	نهاد عمومی موافق دولت	وابسته به دولت	مستقل	
وطن امروز	کیهان و خبرگزاری فارس	ایران	-	سال ۱۳۸۴

سال ۱۳۸۸ (اصولگرا)		ایران	کیهان و خبرگزاری فارس	وطن امروز
سال ۱۳۸۸ (اصلاح طلب)	اعتماد ملی و کلمه سبز	-	-	-

تحلیل گفتمان اصولگرایی

توصیف نظم گفتمانی	زنده کردن شعارهای انقلابی، ولایت فقیه
گفتمان‌های موجود	اصولگرایی و اصلاحات
گفتمان هژمونیک	اصولگرایی
دال اصلی	ملت و عدالت
دال‌های فرعی	روحانیت، ارزش‌ها، تهاجم فرهنگی، عدالت و توسعه اقتصادی
اسطوره‌سازی	نفی منتقدان، اصلاح‌طلبان و ضد انقلاب
چگونگی تکوین گفتمان	انتخابات
غیریت‌سازی	ضد انقلاب
گفتمان‌های طردشده	گفتمان مذاکره، گفتمان صلح
چگونگی هژمونیک شدن گفتمان	انتخابات
اعتبار	تبلیغات وسیع در ارائه چهره انقلابی، یارانه، طبقه مستضعف
دسترسی	روزنامه‌های اصولگرا و صداوسیما
عاملان سیاسی	روزنامه‌های اصولگرا، صداوسیما و تریبون‌های حاکمیت، طبقه مستضعف
برجسته‌سازی	ملت، انقلابی بودن، مبارزه با ظلم، عدالت‌گستری، توسعه اقتصادی
طرد	گفتمان اصلاح‌طلبی
عنصر هژمونیک‌ساز گفتمان	نفی اصلاحات و غرب‌گرایی

تحلیل گفتمان ادبیات رسانه‌های اصولگرا در سال ۱۳۸۴

۸۴/۳/۰۴ روزنامه کیهان
رئیس‌جمهور آینده باید فقر را از سراسر کشور برطرف سازد، عدالت را برقرار کند و با طرد افراد مفسد از دستگاه‌های تصمیم‌گیر با فساد و تبعیض مبارزه کند... ملت ایران با همه وجود به دنبال تحقق آرمان جامعه اسلامی است که در آن از فقر و فساد و تبعیض خبری نیست...
۸۴/۳/۱۹ روزنامه کیهان
مردم در سال‌های اخیر، به‌ویژه در خلال انتخابات مجلس هفتم نشان دادند که ساماندهی وضعیت اقتصادی و معیشت از مطالبات آنهاست... مردم رئیس‌جمهوری می‌خواهند که شرایط اقتصادی آنها را درک کند، هزینه‌های بودجه‌ای خود را کاهش دهد و دنبال تحول و اصلاح ساختار اداری باشد...
۸۴/۳/۲۵ روزنامه کیهان
محمود احمدی‌نژاد: من عقیده دارم هرکس توانایی خدمت به مردم را دارد باید وارد این عرصه شود. من کاندیدا شده‌ام چون فکر می‌کنم این کشور را با این مردم و این امکانات خیلی بهتر می‌شود اداره کرد. مداخلات فعلی با فساد و تبعیض باید به سرعت جای خود را به یک مبارزه قاطع دهد. مبارزه‌ای که از رأس سیستم اجرایی شروع می‌شود.
۸۴/۳/۲۹ روزنامه کیهان
محمود احمدی‌نژاد: به‌رغم یأس آفرینی‌ها، ملت نشان داد که تحلیل‌ها از ملت ایران اشتباه است و کسانی که مدعی سیاست‌مداری هستند، ملت ایران را نمی‌شناسند. اگر اراده ملت این باشد که بنده خدمتگزار باشم، رسیدگی به وضعیت کشاورزان و روستاییان را از اولویت‌های کار قرار می‌دهم.
۸۴/۴/۵ روزنامه کیهان
سبک زندگی فروتنانه احمدی‌نژاد و وعده‌هایش درباره مهار فساد و توزیع مجدد ثروت حاصل از نفت کشور، اقشار مردم روستاها و شهرها را

جذب کرد... اصلاح طلبان با پیروزی احمدی نژاد برای شعله‌ور نگه داشتن مشعل خود در میان توفان سیاسی به وجود آمده تقلا خواهند کرد... .

تحلیل بیناگفتمانی: در ۸۴/۳/۰۴ روزنامه کیهان تکرار عبارت «رفع تبعیض و نابودی فساد» نوعی غیریت را می‌توان دید که نویسنده به دنبال جدا کردن رویکرد انقلابی احمدی نژاد در مقابل کاندیدای رقیب است. همین روزنامه در سرمقالات روزهای پیش از انتخابات سعی در تمرکز بر دال‌هایی از طرف مردم در جهت معرفی احمدی نژاد به عنوان کاندیدای اصلح دارد. ترکیب اضافی «در خلال انتخابات مجلس هفتم» که برای معرفی مطالبات مردم آمده، به دو شکل قابل تحلیل است؛ اول اینکه مخالفت کیهان را با مجلس ششم که اکثریت آن اصلاح طلبان بودند، مشخص می‌کند و بر این نظر اصرار دارد که مطالبه مردم فضای باز و آنچه خاتمی می‌گفت نیست و از طرف دیگر خود و جریان اصولگرا را نماینده مردم در نظر می‌گیرد که از آنجایی که رأی مردم مجلس اصولگرایی هفتم بود، حال رأی آنها در ریاست جمهوری نیز احمدی نژاد خواهد بود و مشارکت سیاسی مردم به دلیل اصولگرایی و شعارهای رفع فساد و اقتصادی اصولگرایان است.

تحلیل بینامتنی: کیهان در تاریخ ۸۴/۳/۲۹ سخنان محمود احمدی نژاد که «اراده ملت» را به عنوان هم وزن خود در نظر می‌گیرد، منتشر کرده است. استفاده از این ترکیب که اراده ملت به سمت ریاست جمهوری او است، در تلاش برای کم رنگ کردن گفتمان اصلاحات می‌تواند معنا شود. همچنین ۸۴/۴/۵ روزنامه کیهان دلیل پیروزی احمدی نژاد را همانا «سبک زندگی فروتنانه» او در نظر می‌گیرد تا مشارکت سیاسی مردم را به نوعی مصادره کند و در مقابل گفتمان خاتمی که توسعه سیاسی را اولویت قرار می‌داد، قرار دهد.

تحلیل گفتمان ادبیات رسانه‌های اصولگرا در سال ۱۳۸۴

۲۱ اردیبهشت ۸۸ خبرگزاری جمهوری اسلامی

«... آقای احمدی نژاد واقعاً به بعد معنوی جامعه بسیار اهمیت می‌دهند، بعد معنوی از ابعاد مهم زندگی انسان‌هاست و در انقلاب اسلامی نیز

دغدغه اصلی مردم معنویات و شرع بود. وی افزود: در آغاز دولت آقای احمدی‌نژاد من ایشان را نمی‌شناختم و تنها نامی از ایشان شنیده بودم، اما وقتی دیدم ایشان دم از اسلام می‌زنند و اسلام برایشان اولویت دارد و به تعهدات اسلامی‌شان پایبند هستند، جذب ایشان شدم. وی با توصیه به مردم و دانشجویان مبنی بر اینکه معیارهای اصلی نظام را در نظر بگیرید و طبق آن کاندیداهای خود را انتخاب کنید، گفت: مواظب باشید در این میدان اصلح را برگزینید».

۵ خرداد ۸۸ خبرگزاری جمهوری اسلامی

«... امروز همه صاحب‌نظران، همه تحلیلگران و مورخان به نقش بی‌بدیل و بی‌نظیر ملت ایران در برپایی تمدن بشری... به نقش کلیدی و محوری و سرنوشت‌ساز ملت ایران در برپایی تمدن اسلامی اعتراف دارند... . در انقلاب عظیم اسلامی ملت ایران یک بار دیگر نشان داد که می‌تواند در عرصه‌های ملی و بین‌المللی الهام‌بخش، تحول‌آفرین و پیش‌تاز باشد. ملت ایران با انقلاب اسلامی همه معادلات یک‌سویه و ظالمانه نظام سلطه را به چالش کشید و قدرت ملت را و اقتدار ذاتی ملت را در برابر قدرت، ثروت و سرمایه صف‌آرایی کرد و دیدیم که ملت ایران در این هم‌اورد تاریخ‌ساز پیروز شد».

۱۱ خرداد ۱۳۸۸ خبرگزاری فارس

«نتایج نظرسنجی‌های مختلف که از سوی مراکز معتبر صورت گرفته است، از افزایش بی‌سابقه تمایل ۷۰ درصدی مردم به حضور در انتخابات، رشد ۸ درصدی فاصله آرای میرحسین موسوی در مقطع ۲۰ اردیبهشت تا ۵ خرداد و سپس توقف آن در چند روز اخیر و افزایش آرای کشوری احمدی‌نژاد نسبت به رقبای خود موسوی، کروبی و رضایی خبر می‌دهد. ناظران سیاسی و انتخاباتی تأکید می‌کنند: با سیراب شدن جامعه مخاطبان اصلاح‌طلبان در فضای تبلیغات انتخاباتی که به لحاظ جمعیت در اقلیت هستند، موج اصلی نهضت اجتماعی داغ کشور در حال شکل‌گیری است و پیش‌بینی می‌شود در روزهای آینده به اوج خود برسد».

۱۴/۳/۸۸ روزنامه کیهان

«آخرین اخبار و گزارش‌های دریافتی کیهان حاکی از آن است که رأی‌کандیدای اصولگرایان در انتخابات ۲۲ خرداد ۱۳۸۸ به وضعیت «مطمئن» رسیده و تقریباً به‌طور قطعی می‌توان گفت تکلیف انتخابات ریاست‌جمهوری دهم در دور اول مشخص خواهد شد... برخی قرائن حکایت از آن دارد که اصلاح‌طلبان از نتیجه پیمایش‌های اخیر مطلع شده‌اند و به همین دلیل سعی دارند با کلیدزدن یک پروژه عملیات روانی گزاره‌هایی مانند «این انتخابات حتماً دو دوری است» یا «رأی موسوی در حال رشد شتابان است» یا حتی «موسوی حتماً در دور اول برنده است» را به‌طور وسیع به جامعه القا نمایند. برخی ناظران عقیده دارند طراحی این قبیل پروژه‌های عملیات روانی صرفاً با هدف مخدوش جلوه‌دادن انتخابات و زمینه‌سازی ذهنی پیشاپیش برای هواداران به منظور ایجاد آشوب و ناآرامی در حین و پس از انتخابات انجام می‌شود...».

تحلیل بیناگفتمانی: خبرگزاری جمهوری اسلامی در ۸۸/۳/۵ در تکرار عبارت «نقش بی‌بدیل و بی‌نظیر ملت ایران» نوعی اصرار برای ابراز «من» سخنان یا نویسنده دیده می‌شود که ادعای مالکیت بر مشارکت سیاسی مردم را دارد و البته در سرمقالات و سخنرانی‌های دیگر نیز می‌توان گفت احمدی‌نژاد و رسانه‌های وابسته به او پیشرفت را با ایستادن در مسیر آرمان‌های انقلاب و حرکت در مسیر آن امکان‌پذیر می‌دانند؛ چنان‌که در روزنامه کیهان ۸۸/۳/۱۴ به وضوح از ترس و ناتوانی دولت‌های قبل درخصوص مدیریت کشور صحبت می‌کند و درواقع با برجسته‌کردن «من» رئیس‌جمهور، درصدد ایجاد گفتمانی جدید در مقابل تمام گفتمان‌های پیش از اوست که نتوانسته‌اند ریشه فساد را بشکافند. از طرف دیگر، روزنامه کیهان ثقل در انتخابات را دروغ می‌داند و به نوعی مشارکت سیاسی را در رأی‌دادن به احمدی‌نژاد تحلیل می‌کند.

تحلیل بینامتنی: در متن روزنامه کیهان، سخنان با در نظر گرفتن تجربه تمدن اسلامی و نقش ملت در تمدن بشری، تمدن اسلامی و انقلاب اسلامی، با تکیه بر حافظه تاریخی ملت برای ایجاد زمینه مشترک برای بیان، از آمادگی و تلاش

برای ایجاد یک زمینه مشترک استفاده می‌کند. یک نقش کلیدی و به نمایندگی تاریخی آنها توجه می‌کند تا گزاره پیشنهادی را با مخالفت کمتر مخاطبان بپذیرد.

به‌طور کلی باید گفت مطبوعات دوره اصولگرایی تأکید بیشتری بر بُعد اقتصادی توسعه تا مشارکت سیاسی داشتند. با کمی دقت در شاخص‌های بررسی‌شده، مشخص است که اصولگرایان تمرکز خود را بر یارانه، عدالت، شعارهای انقلابی، سهام عدالت و برخورد با مخالفان خود گذاشته‌اند. در دوره دوم احمدی‌نژاد که با بحث جنبش سبز مصاف بود، بحث رقابت سیاسی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است و دال مرکزی گفتمان اصولگرایی که زنده‌کردن شعارهای انقلابی، ولایت فقیه است در این مسیر سعی در برخورد یا طرد گفتمان‌های رقیب می‌رود.

تحلیل گفتمان اصلاح‌طلبی

توصیف نظم گفتمانی	توسعه و مشارکت سیاسی و ثقل در انتخابات
گفتمان‌های موجود	اصولگرایی، اصلاحات و جنبش سبز
گفتمان هژمونیک	اصولگرایی
دال اصلی	انتخابات آزاد
دال‌های فرعی	عبور از حاکمیت دوگانه، عدالت اجتماعی، وطن‌پرستی.
اسطوره‌سازی	نقد حاکمیت و رهبری
چگونگی تکوین گفتمان	کمپین‌های انتخاباتی، ایجاد زنجیره‌های انسانی
غیریت‌سازی	حاکمیت
گفتمان‌های طردشده	گفتمان اصولگرایی رادیکال
چگونگی هژمونیک شدن گفتمان	کمپین‌های انتخاباتی و نتایج انتخابات
اعتبار	تبلیغات وسیع در شبکه‌های اجتماعی

دسترسی	برخی از روزنامه‌های اصلاح طلب
عاملان سیاسی	جوانان، مردم در شبکه‌های اجتماعی
برجسته‌سازی	مشارکت سیاسی، جلوگیری از فساد، تعارض در حاکمیت
طرد	گفتمان اصولگرایی
عنصر گفتمان	اعتراضات مردمی به نتیجه انتخابات

تحلیل گفتمان ادبیات رسانه‌های اصلاح طلب در سال ۱۳۸۸

۲۲ خرداد ۱۳۸۸، سایت کلمه سبز
در پی اعلام پیروزی احمدی‌نژاد پیش از اعلام رسمی ستاد ملی انتخابات سایت کلمه عنوان کرد: اقدام خبرگزاری فارس فارغ از اینکه به لحاظ قضائی قابل پیگرد است، نشان از تلاش گسترده عده‌ای برای مقابله با رویکرد قاطع ملت دارد. این اقدام در حالی صورت گرفته است که خبرگزاری فارس، ایرنا و سایت رجانیوز از اولین ساعات رأی‌گیری با انتشار اخباری جعلی سعی در القای شبهه‌های انتخاباتی دارند.

۸۸/۳/۲۸ روزنامه اعتماد ملی
«... دیروز مردم تهران در راهپیمایی‌ای برگه‌ای که ابتدای آن از میدان هفت تیر و انتهای آن مشخص نبود به زبان سکوت نظر خود را نسبت به نتایج اعلام شده برای انتخابات ۲۲ خرداد ۸۸ اعلام کردند. این راهپیمایی که جمعیت حاضر در آن بیش از یک میلیون نفر حدس زده می‌شود، پس از راهپیمایی مسیر میدان امام حسین تا میدان آزادی دومین اقدام در نوع خود که بدون هیچ‌گونه آسیب به اموال عمومی و حتی سردادن شعار برگزار شد...».

تحلیل بیناگفتمانی: در متن سایت کلمه سبز، با استفاده از کلمات و عبارات نقل قول خبرگزاری فارس در پی مفصل‌بندی اعتبار برای جنبش سبز برآمده است تا به این شکل مشارکت سیاسی مردم برای رأی‌دادن به میرحسین موسوی را توجیه کند و از ثقل در انتخابات پرده بردارد. از طرف دیگر، مسائل مهم سیاسی، اقتصادی و... را به صورت اصطلاحات عامیانه بیان می‌کند.

تحلیل بینامتنی: روزنامه‌های مورد اشاره سعی در گفتمان‌سازی «من» در مقابل «دیگری» داشته‌اند. «منی که جنبش سبز» را مدیریت می‌کنم و به دنبال اجرای قانون، بالابردن مشارکت سیاسی، اجازه‌دادن به مردم برای ابراز بیان و عقیده است و با ترکیب «اعتراضات قانونی» مورد اشاره قرار گرفته است، در مقابل «رویه‌های غیرقانونی» در متون دیگر قرار می‌گیرد و به نوعی این رویه‌های غیرقانونی دالی بر تلاش بخشی از قدرت برای محدودکردن مشارکت سیاسی منتقدان به حاکمیت تحلیل می‌شود.

با بررسی روزنامه‌های مختلف، روزنامه اعتماد و تارنمای کلمه سبز، نزدیک‌ترین دیدگاه را برای انعکاس اخبار جنبش سبز داشته‌اند. دال اصلی این جنبش، انتخابات آزاد بود. بر این اساس، در این گفتمان هم مشارکت سیاسی و هم رقابت سیاسی در کنار یکدیگر قرار دارند. این دو مفهوم پیش از انتخابات تنها به معنای تساهل و تشویق مردم به آمدن پای صندوق‌های رأی بوده است؛ درحالی که پس از انتخابات و اعلام پیروزی احمدی‌نژاد به شکل تلاش برای صیانت از آرا در مقابل گفتمان اصولگرایی و غیریت‌سازی اصولگرایان و احمدی‌نژاد درآمده است.

رسانه‌های مورد بررسی انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۹۲ و ۱۳۹۶

جدول : روزنامه‌های دوره اعتدال

	وابسته به دولت	نهاد عمومی موافق دولت
سال ۱۳۹۲ (اعتدال)	ایران	شرق
سال ۱۳۹۶ (اعتدال)	ایران	قانون و شرق

تحلیل گفتمان اصولگرایی در دوره اعتدال

توصیف نظم گفتمانی	بازیابی عزت مردم ایران
گفتمان‌های موجود	اصولگرایی و اصلاحات
گفتمان هژمونیک	اصولگرایی
دال اصلی	برابری و عدالت
دال‌های فرعی	روحانیت، ارزش‌ها، مسئله هسته‌ای، عدالت و توسعه اقتصادی
اسطوره‌سازی	نفی منتقدان در مناظرات انتخاباتی
چگونگی تکوین گفتمان	انتخابات
غیریت‌سازی	افراط‌گرایی
گفتمان‌های طردشده	گفتمان اصولگرایی و افراط‌گرایی
چگونگی هژمونیک شدن گفتمان	مناظرات انتخاباتی از صداوسیما
اعتبار	تبلیغات وسیع در ارائه چهره انقلابی، مناظرات انتخاباتی
دسترسی	روزنامه‌های اصلاح طلب، صداوسیما
عاملان سیاسی	روزنامه‌های اصلاح طلب، صداوسیما
برجسته‌سازی	ملت، مبارزه با نابرابری، عدالت‌گستری، توسعه اقتصادی
طرد	گفتمان افراط‌گرایی

عنصر گفتمان	هژمونیک‌ساز نفی افراط‌گرایی
----------------	--------------------------------

تحلیل گفتمان ادبیات رسانه‌های اعتدال در سال ۱۳۹۲

۱۳۹۲/۰۳/۰۸ روزنامه شرق
کلید تدبیر دوشنبه‌شب در دستان حسن روحانی بود؛ او با «تویوتا کریسیدا»ی سفیدرنگش به استودیو خبر شبکه دو آمده بود و آن‌طور که تصاویر روایت می‌کنند، تعداد کمی هم به‌عنوان هیئت همراه، او را همراهی می‌کردند. در برنامه گفت‌وگوی ویژه خبری شبکه دو، فراتر از حد انتظار ظاهر شد و بی‌تردید موفق شد امید را به میان جمع قابل توجهی از نیروهای اجتماعی دموکراسی‌خواه جامعه بازگرداند. ... او ادبیاتی کاملاً دیپلماتیک داشت و بدون اینکه یادداشتی همراه خود داشته باشد، آمار و ارقامی درباره تعداد فارغ‌التحصیلان سالانه و تورم و مسائل هسته‌ای عنوان کرد. روحانی در این برنامه به‌جای نقد رقیب به ارائه برنامه‌هایش پرداخت و به شبهات درباره عملکرد هسته‌ای خود پاسخ گفت. او در پایان برنامه، کلیدی را نشان داد و گفت با کلید تدبیر می‌توان مشکلات را حل کرد.

۲۱ اردیبهشت ۱۳۹۲ روزنامه ایران
یکی از برنامه‌های خبری رسانه‌ای که عنوان «ملی» را هم یدک می‌کشد، پنجشنبه‌شب در خبری از احتمال ثبت‌نام گزینه جریان حامی دولت در یازدهمین انتخابات ریاست‌جمهوری خبر داد و با لحنی که بی‌ارتباط با لحن یک جریان خاص سیاسی نیست، از این گزینه خواست برای ایجادنشدن تشنج، کاندیدا نشود! هرچند این شبهه‌درخواست توسط رسانه‌ای که این روزها بخش سیمای آن، سایه رئیسی را بر سر خود احساس می‌کند که روزگار نه‌چندان دور، قائم‌مقام جمعیت ایثارگران از گروه‌های جناح راست بود، موضوع عجیب و جدیدی حداقل در چند سال اخیر نیست

و بینندگان شبکه‌های تلویزیونی به این موضوع عادت کرده‌اند، اما نکته‌ای که در خبر روز پنجشنبه کمی مبهم بود، این است که چرا اگر گزینه جریان حامی دولت کاندیدا شود، تشنج می‌شود؟!

۱۳۹۲/۰۳/۱۳ روزنامه شرق

پس از سخنرانی روحانی قرار بود کلیپ تبلیغاتی او پخش شود. شیخ دیپلمات از حسینه جماران خارج شد و عده‌ای در حمایت از او شعار دادند. عده‌ای هم شعارهایی را با مازیک سبزرنگ نوشتند. تعداد مأموران امنیتی که برای کنترل نظم به جماران آمده بودند افزایش پیدا کرد و نیروی انتظامی از حامیان روحانی و مردم خواست تجمع نکنند و متفرق شوند. «عده‌ای دستگیر شده‌اند»؛ این شایعه‌ای بود که اعضای ستاد روحانی گفتند از صحت آن بی‌اطلاع هستند.

۱۳۹۲/۰۳/۱۹ روزنامه ایران

دانشگاه محلی برای تضارب آرا و اندیشه‌هاست که در آن مباحث مختلف به‌ویژه بحث انتخابات ریاست‌جمهوری می‌تواند در فضایی علمی به نقد و نظر گذاشته شود. به همین علت حضور نمایندگان و کاندیداهای آنان مورد استقبال دانشجویان قرار می‌گیرد. اکنون در روزهای منتهی به انتخابات، مناظره‌های انتخاباتی در دانشگاه‌ها به روزهای حساس خود می‌رسد؛ مناظراتی با هدف شناخت بیشتر دانشجویان با نظرات و برنامه‌های کاندیداهای ریاست‌جمهوری و همچنین آشنایی کاندیداها با مطالبات دانشجویان برپا شده است. از این‌رو تا انتخابات، دانشجویان می‌توانند شاهد مناظرات انتخاباتی میان نمایندگان و رؤسای ستاد کاندیداهای انتخابات ریاست‌جمهوری باشند.

۱۳۹۲/۰۳/۱۸ روزنامه شرق

آنچه در میزگرد دیروز اتفاق افتاد، مستندات به‌یادماندنی برای افکار عمومی و تاریخ معاصر ایران برجا گذاشت. ... موضوع انرژی هسته‌ای که به میان آمد، دیگر صف‌کشی‌های مشخص گفتمان اصولگرا و اصلاح‌طلب به کنار رفت و دیپلمات‌های قدیمی در یک خط ایستادند و درست همان‌جا سخنان حسن روحانی و علی‌اکبر ولایتی همسویی معناداری یافت تا جایی که ولایتی در سخنانش مدام روحانی را شاهد می‌گرفت و به حضور او در برخی جلسه‌های مشترک اشاره داشت.

۱۳۹۲/۰۴/۰۲ روزنامه شرق (نقره‌کار، صالح)

پیروزی معنادار و خجسته گفتمان اعتدال، پیام‌ها و دلالت‌هایی از جنس سلبی و ایجابی داشت. رویه‌ها و روندهای این چند سال، نه چنان بود که رنگ و بوی اعتدال دهد؛ اعتدال در بطن خود، جامع عقلانیت و اخلاق و عدالت و مدارا و مانع نابخردی، جزم‌اندیشی و هنگامه‌طلبی و کوته‌نگری است. وقتی حکمت عملی بر میزان و تراز استوار می‌شود، کلیت جامعه منتفع شده و آنگاه که افراط و تفریط بر رفتار و گفتارها سایه می‌گستراند، معدل مردمان ناخرسند می‌شوند. و حال، مردم ما با یک انتخاب هدفمند، گفتمان اعتدال را برگزیدند و نشان دادند با چه مشی الفت دارند.

تحلیل بیناگفتمانی: «کلید تدبیر» به عنوان ترکیب وصفی که در ۱۳۹۲/۰۳/۰۸ روزنامه شرق آمده است، در کنار «تویوتا کریسیدا»ی سفیدرنگ حسن روحانی به کار رفته است تا از طرف او را به عنوان نامزد اصلح در انتخابات معرفی کند که می‌تواند با تدبیر خود مشکلات کشور را برطرف کند و از طرفی دیگر ساده‌زیستی او را با عدم تجمل‌گرایی و استفاده از یک ماشین قدیمی به نمایش گذارده است. همچنین در ۱۳۹۲/۰۳/۱۳ روزنامه شرق، استفاده از «شیخ دیپلمات» یک ترکیب اعتباری است که در کنار ضدتبلیغات گروه رقیب که اصولگرایان هستند، آمده است؛ به این شکل که دلیل جنجال در سخنرانی‌ها و بی‌نظمی تبلیغات روحانی را از جانب اصولگرایان و گروه رقیب معرفی می‌کند.

تحلیل بینامتنی: در ۱۳۹۲/۰۳/۱۸ روزنامه شرق، بر تساهل و تخصص روحانی در قبال مسئله هسته‌ای تأکید شده است که از طرفی دانش و تجربه

حل مسئله هسته‌ای را در قیاس با دیگران دارد و حتی رقیب او یعنی علی‌اکبر ولایتی بر این دانش صحنه می‌گذارد و از طرف دیگر او چهره‌ای قابل قبول برای هر دو جناح معرفی شده است. در ۱۳۹۲/۰۴/۰۲ روزنامه شرق، «گفتمان اعتدال» به وضوح اشاره بر پیروزی این گفتمان بر گفتمان اصولگرایی دارد و عقلانیت، اخلاق و عدالت را دال بر مشارکت سیاسی مردم و اقبال به این گفتمان معرفی می‌کند.

تحلیل گفتمان ادبیات رسانه‌های اعتدال در سال ۱۳۹۶

۱۳۹۶/۰۲/۰۲ روزنامه ایران (مازی، احمد)
مناظره نامزدهای ریاست‌جمهوری یکی از نشانه‌های رشد مردم‌سالاری است که در دوره‌های قبل به صورت زنده برگزار می‌شد، اما بر اساس مصوبه کمیسیون تبلیغات گویا قرار است در این دوره به صورت پخش زنده برگزار نشود. به نظر من باید در این مصوبه تجدیدنظر شود؛ چراکه اولاً چنین رویه‌ای نوعی پسرفت و عقبگرد در جریان مردم‌سالاری است. درحالی‌که بسیاری از برنامه‌های عادی صداوسیما به صورت زنده پخش می‌شود و افراد عادی در برابر دوربین رسانه ملی ظاهر می‌شوند، عدم پخش زنده مناظره‌ها نوعی بی‌اعتمادی به نامزدها را تداعی می‌کند، ثالثاً این مصوبه موجب القای شبهه بی‌اعتمادی به مردم است.
۱۳۹۶/۰۲/۰۲ روزنامه قانون (ایمانی، مهرشاد)
وقتی قرار است بر اساس جرح، تعدیل و مصلحت‌سنجی، برخی از صحبت‌ها حذف یا دستخوش تغییر شود، دیگر فلسفه انتشار آزاد اطلاعات از بین می‌رود. هرچند بر اساس قانون انتخابات، اختیار تعیین نوع و شکل تبلیغات انتخاباتی با کمیسیون نظارت بر تبلیغات انتخابات است، اما به نظر می‌رسد در تفسیر و اعمال نحوه برگزاری تبلیغات، اعضای کمیسیون مزبور نمی‌توانند خلاف اصول قانون اساسی یا خلاف اصول عامه حقوقی تصمیم‌گیری کنند. ... به‌طور مشخص درخصوص امر اخیر، یعنی اطلاع‌رسانی آزاد در رسانه ملی برای شناخت مردم از نامزدهای انتخابات ریاست‌جمهوری، باید حقوق شهروندی مردم رعایت شود.

۲۶ اردیبهشت ۱۳۹۶ روزنامه ایران

در پی برخی خبرسازی‌ها و شبهه‌افکنی‌ها درخصوص ارسال پیامک بررسی برقراری مجدد یارانه برای گروهی از هموطنان، دبیرخانه شورای اطلاع‌رسانی دولت ضمن تکذیب موارد مطرح‌شده، تأکید کرد که بررسی و برقراری مجدد یارانه افراد معترض که طبق قانون مشمول دریافت یارانه محسوب می‌شوند، اقدامی متعارف و براساس روال ماه‌های گذشته بوده است. به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی دولت، در اطلاعیه دبیرخانه شورای اطلاع‌رسانی دولت آمده است: برقراری مجدد یارانه برای متقاضیانی که به قطع یارانه خود معترض بودند، پس از بررسی وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی از سوی سازمان هدفمندی یارانه‌ها اقدامی متعارف و براساس روال ماه‌های گذشته بوده است.

تحلیل بیناگفتامانی: در متون بالا به غیر از متن اول که از شناسه «من» استفاده کرده است، دیگر متون سوم‌شخص هستند. در تمامی متون از مردم یاد شده است. در اینجا مردم خاصه در متن آخر روزنامه اعتماد، به عنوان بانیان مشارکت سیاسی یاد شده‌اند که «در شرایطی که این منطقه با بحران‌های گوناگون و چالش‌های خطرناک و نگران‌کننده مانند مقاومت‌های سخت و خونین حکومت‌های تمرکزگرا و اقتدارگرا در برابر اراده و خواست مردم روبه‌رو است، توانسته‌اند انتخاباتی پرشکوه را به نمایش گذارند». بر این اساس، در ادامه متن دولت یا منتخبان ملت، مورد تمرکز متن قرار گرفته است تا بتواند مشارکت سیاسی و دموکراسی را شکل دهد.

تحلیل بینامتنی: در این متون خاصه در متن روزنامه ایران، از «مردم‌سالاری و حاکمیت مردم» نام برده شده است که توانسته‌اند در ادوار مختلف با انتخابات و مشارکت سیاسی، نامزد منتخب را برگزینند. گوینده در ادامه به نقد صداوسیما و بخشی از حاکمیت که گفتامانی نسبتاً متفاوت با گفتامان اعتدال دارند، می‌پردازد که چرا مناظرات انتخاباتی زنده برگزار نشده است؛ «مناظره نامزدهای ریاست‌جمهوری یکی از نشانه‌های رشد مردم‌سالاری

است که در دوره‌های قبل به صورت زنده برگزار می‌شد، اما بر اساس مصوبه کمیسیون تبلیغات گویا قرار است در این دوره به صورت پخش زنده برگزار نشود». در اینجا مدیران صداوسیما دیگرانی ترسیم می‌شوند که ویژگی‌های مدیریتی آنها عدم انعطاف‌پذیری و سازش با دیگران است و در مقابل سلیقه مشارکتی مردم قرار می‌گیرند.

نتیجه‌گیری

این مطالعه نشان داد که گفتمان‌های حاکم بر رسانه‌های دو جریان اصولگرا و اصلاح طلب دیدگاه یکسانی ندارند و درواقع برداشت و نوع نگاه هر یک از این گفتمان‌ها در مورد مسئله مشارکت سیاسی متفاوت است. این دو جناح در رقابت با یکدیگر، طبق اصول تعریف شده خود در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و سایر عرصه‌های داخلی و بین‌المللی عمل کرده‌اند و این در رسانه‌های هر دو جناح بازتاب داشته است. گفتمان اصلاحات با توجه به دال‌های جامعه مدنی و آزادی، به دنبال تجددگرایی است و در مقابل گفتمان اصولگرایی با توجه به دال‌های عدالت و دولت اسلامی، تمرکز بر سنت‌گرایی دارد.

گفتمان حاکم بر رسانه‌های اصولگرا عمدتاً با دال اصلی ولایت فقیه دارای ویژگی‌های ذیل است:

مشروعیت را از بالا به پایین در نظر می‌گیرند.

رأی مردم را تعیین‌کننده نمی‌دانند، اما دال بر تأیید جریان خود می‌شناسند.

به ضرورت نظارت استصوابی اعتقاد دارند.

بر اسلام‌گرایی سیستم در مقایسه با جمهوری آن تأکید می‌کنند.

مشارکت سیاسی را به شکل انبوه، بسیج و منفعل مناسب می‌دانند و تشویق می‌کنند.

مشارکت سیاسی را از نوع رأی‌دادن و شرکت در میتینگ‌ها به درخواست دولت می‌دانند.

علاقه‌مند به مشارکت در چارچوب مقوله‌های خاص مانند هیئت‌های مذهبی، بسیج و... هستند.

اما دال حاکم بر رسانه‌های اصلاح‌طلبی حول نشانه اصلی مردم شکل می‌گیرد و این گفتمان شاخص‌های زیر را دارد:

مشروعیت دولت را از پایین به بالا در نظر می‌گیرند.

معتقدند دولت بر اساس رأی و نظر مردم تا حد زیادی باید شکل بگیرد و رأی مردم را مهم می‌دانند.

کمتر از رسانه‌های اصولگرا به نظارت استصوابی اعتقاد دارند.

بر اهمیت جمهوریت سیستم تأکید می‌کنند.

بر اهمیت مشارکت داوطلبانه و خودجوش، فعال و سازمان‌یافته تأکید می‌کنند.

رأی‌دادن در انتخابات تا تأسیس انجمن‌ها و سازمان‌ها، فعالیت در مطبوعات، فعالیت‌های صنفی و... را مناسب تعیین سرنوشت می‌دانند.

به فعالیت در احزاب، سازمان‌های مردمی و اصناف علاقه‌مند هستند.

فهرست منابع:

۱. ایمانی، مهرشاد (۱۳۹۶). مناظره‌های بی‌خاصیت، **روزنامه قانون**، شماره ۹۰۷، دوم اردیبهشت.
۲. باقری، حسین و همکاران (۱۳۹۷). بازتاب انتخابات دوازدهمین دوره ریاست‌جمهوری ایران در مطبوعات (تحلیل محتوای دو روزنامه کیهان و شرق در فاصله ۱۵ اردیبهشت تا ۲۹ اردیبهشت ۱۳۹۶)، **جامعه فرهنگ رسانه**، دوره ۷، شماره ۲۹.
۳. حسینی، محمدرضا (۱۳۹۵). رقابت سیاسی و راهبرد جمهوری اسلامی ایران در ترسیم وضعیت مطلوب. **راهبرد**، شماره ۲۵.
۴. خواجه‌سروی، غلامرضا (۱۳۸۲). **رقابت سیاسی و ثبات سیاسی در جمهوری اسلامی ایران**، تهران، نشر مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
۵. دلاوری، ابوالفضل (۱۳۷۸). **بررسی ریشه‌های خشونت و بی‌ثباتی سیاسی در ایران**، پایان‌نامه دکتری، تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.
۶. روزبهبانی، محمود و همکاران (۱۴۰۱). تحلیل محتوای خشونت رسانه‌ای؛ مطالعه موردی خشونت مطبوعاتی در انتخابات ریاست‌جمهوری ایران، دانش سیاسی، دوره ۱۸، شماره پیاپی ۳۵.
۷. روزنامه ایران (۱۳۹۶). شماره ۶۴۹۶، ۲۶ اردیبهشت.
۸. مازنی، احمد (۱۳۹۶). **ضرورت تجدیدنظر در مناظره‌ها، روزنامه ایران**، شماره ۶۴۷۶، دوم اردیبهشت.
۹. میرزایی، محمد و علی ربانی‌خوراسگانی (۱۳۹۴). تحلیل تقابل گفتمانی اصولگرایی و اصلاح‌طلبی در دهمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری، **جامعه‌شناسی کاربردی**، دوره ۲۶، شماره ۴.
۱۰. نقره‌کار، صالح (۱۳۹۲). **دلالت برکشیدن گفتمان عدالت، روزنامه شرق**، دوم تیر.

English

11. Khaje sarvi, Gholamreza(2009). A framework for analyzing competition and political stability with a view to the experience of the Islamic Republic of Iran". **Research Journal of Imam Sadiq University (AS)**, No. 18 and 19.